

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

10. Quando voluntarium ex toto, vel ex parte, metu tollitur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

tur, est violentum; quia etiam est contra voluntatem, non actu, sed habitu, quoniam si vigilasset, animo penitus dissensisset, ac recusasset.

Quintò quæritur, An possit voluntas aliquo modo cogi? Respondeo, ex communi omnium sententia, tum Philosophorum, tum Theologorum, voluntatem posse quidem aliquando necessariò moueri ad aliquid appetendum, vel repudiandum; non tamen posse cogi inuitam: quia, si cogeretur, eo ipso vellet simul, & non vellet, id quod & absurdum est, & fieri non potest. Nam si cogitur, ergo inuita vult: si vult inuita, eò ipso, quòd est inuita, non vult, quia cogitur, vt velit: at verò eo ipso, quòd vult, licet inuita, vult; ergo vult simul, & non vult. Animaduertendum tamen est, scèti posse voluntatem magnis precibus, persuasione, terroribus, & minis inculsis: & tunc voluntas vulgò dicitur trahi, atque a deo compelli: non quia verè, & propriè fit vis, aut verè cogatur; sed quia alioqui voluntas non vellet, nisi hæc, & alia similia adfuisent.

Sextò quæritur, An voluntas cogi possit in suis actibus imperatis. Respondeo, posse: potest enim quis inuitus quippiam videre, audire, gustare, loqui. Item potest loco moueri nolens etiam, & inuitus: huiusmodi enim actus, ministro & comite aliquo corporis membro geruntur: vis autem potest inferri corpori, & eius membris: potest enim manibus, pedibus, naribus, & auribus vis afferri: vt si Titium ligatis pedibus, & manibus pertrahas quòd velis. Porro sunt huiusmodi actus violenti, nõ quidem quatenus ab ipsis naturæ facultatibus efficiuntur, nec enim visus, si cernat, vim patitur, nec auditus cogitur audire, si audiat, sed quatenus fiunt contra voluntatem, quæ cum sit proprius hominis appetitus, est communis omnium membrorum, & facultatum in homine: & quatenus vis infertur membris corporis, quibus vti voluntas prohibetur. Quare cum quippiam cernere, audire, vel loqui cogimur, violentum est, quia contra voluntatem facultates nostræ, vel membra ad aliquid feruntur: & illata vi pertrahuntur.

Cap. X.

Quando voluntarium ex toto, vel ex parte metu tollitur.

DE hac re agit Aristoteles lib. 3. Ethicorum cap. 1. Nyssenus, siue Nemesius lib. de Homine cap. 1. Damascenus, lib. 2. Fidei Orthodoxæ cap. 2. 4. S. Thomas in Prima, sec. quæstion. 6. artic. 6. Extat Titulus 2. libr. 4. Digestorum, de eo, quod metus causa gestum est, & in Codice libr. 2. Titulus XX. est de his, quæ vi, metu sue causa gesta sunt. Et lib. 1. Decretalium Titulus XL. est de his, quæ vi metu sue causa fiunt. Porro de hac re tractant Theologi in 4. dist. 29. Sotus ibidem q. 1. art. 2. & 3. Couarruuias de Matrim. & sponsalibus, Par. 2. cap. 3. §. 4. & 5. & Summistæ in verbo Metus. Quare tractatio de Metu, ad multa in moribus, & humanis actibus definienda conducit.

Primò quæritur, Quid in iure Metus appellatione accipi debeat? Respondeo. In l. 2. ff. De eo quod metus causa gestum est, decerni, Metum esse instantis periculi, vel futuri causa, mentis tre-

pidationem: non enim periculi remotioris, sed imminentis, vel verisimiliter mox futuri iusta formido est. Sic etiam Philosophi docuerunt, Metum esse animi perturbationem pronientem ex cogitatione, seu præsentione mali, vel imminentis, vel probabiliter venturi. nam pericula, aduersa, & mala, vel cum instant, vel cum ventura verisimiliter creduntur, animum commouent, perturbant atque deterrent.

Secundò quæritur, Quomodo in iure Metus diuidatur? Respondeo, multis modis. Primò enim alius metus dicitur iustus, alius non iustus. Secundò, alius dicitur probabilis, alius non probabilis. 3. alius dicitur leuis, vel vauus; alius grauis. 4. est alius cadens in constantem virum: alius non cadens. Porro metus iustus, probabilis, grauis, & cadens in constantem virum est quidem re vnus, & idem; diuersis tamen appellationibus dictus. Dicitur enim iustus, quia eum scripta Iura, & leges excusant, quamuis cõtra ea quidpiam agatur. Probabilis, quia eum eadem Iura, & leges approbant. Grauis, quia est alicuius magni periculi instantis, vel futuri formido. Dicitur cadens in constantem virum, quia est metus, quem etiam habere solent viri constantes, & fortes, licet scripta Iura & leges non seruent; perindè ac si diceret, per huiusmodi metum virum quempiam, scriptum ius omittentem, aut labefactantem, non amittere suæ constantiæ, & fortitudinis meritum, & laudem; aut non desinere aliquè esse virum constantem, & fortem, quamuis leges, & scripta iura perumpat. Huiusmodi autem metus est is, quo aliquis patitur iniuriam minorem, vel iacturam minoris boni, vt vitet iniuriam maiorem, vel in maiori bono detrimentum, & damnum. veluti sustinet Titius infamiam, vel contumeliam, aut sui patrimonij iacturam, ne mortem, & poenam capitis subire cogatur. Sic etiam projicit merces in mare, ne passus naufragium intereat: offert peregrinus suas pecunias latroni, veritus vincula, verbera, supplicium, & necem. Pari modo sinit se quis interimi, ne aliquid siue lethale, siue veniale peccatum admittat; quia scilicet deterius malum est peccatum, quàm quodcumque aliud corporis incommodum.

Tertiò quæritur, Quænam sint mala, quæ metu iusto, & cadente in constantem virum metuuntur? Respondeo, esse multiplicia. Primum est metus mortis corporalis, C. De ijs quæ vi, metu sue causa gesta sunt. Secundum, est metus cruciatus corporis, vel abscissionis membri corporalis, l. si per vim & l. si donationis, C. De ijs, quæ vi, metu sue causa gesta sunt, & l. si uerpositas C. de transactionibus. Tertium, est metus amittendi libertatem propter captiuitatem, vel seruitutem, l. Ipsi quidem, ff. De eo, quod metus causa gestum est. Quartum, est metus verberum, carceris, stupri, quòd virginis integritas violetur, & amittatur, l. Nec timorem, & l. Qui in carcerem, ff. Quod metus causa gestum est.

Quartò quæritur, An metus, quo quis timet amittere omnia bona temporalia, sit iustus? Respondeo, esse iuxta communem tum Ciuilis tum Canonici Iuris interpretum, Summistarum, & Theologorum sententiam. Sic enim docent Bartholus, Baldus, Panormitanus, & Couarruuias. Ratio eorum est, quia patrimonium est ne-

Bart. in l. Si ob stupr. ff. De cond. ob turpem causam. Bald. in l. 1. in fine. C. De eo,

quod metus
causa
Gloss. &
Panorm. in
C. Abbas,
de ijs, qua
vi, metus
ue causa
sunt.
Covarr. de
matrim. et
sponsalib.
Par. 2. c. 3.
§. 4. nu. 18.
Panorm. et
Covarr. lo-
cis citatis,
in quibus
reliquos
referunt.

Sot. in 4. d.
29. q. 1. a. 2
Ioan. And.
Felin. Pa-
norm. &
Covarru.
locis citat.
Canonista
in c. cū dile-
ctus, de ijs,
qua vi, me-
tus ue cau-
sa sunt.
Covarr. de
matrim. par.
2. c. 3. §. 4.
num. 18.

cessarium ad vitæ conseruationem, & commu-
nes vsus.

Quintò quæritur, An si quis timeat amittere
maiorē partem bonorum temporalium, metus
sit iustus? Respondeo, ex communi sententia eo-
rundem vtriusque Iuris interpretum, esse: quia
est metus grauis periculi, & mali. Cimus, Iason, Cos-
fredus, Panormitanus, & Covarruias, & colligi potest ex
l. Propter litem, ff. de excusationibus tutorum, & tempori-
bus earum.

Sextò quæritur, An metus infamiae, vel dede-
coris sit iustus? S. Thom. Duran. Palud. 4. diff. 29. a-
iunt, non esse iustum. Sed Respondeo ex dictis,
cum esse iustum; quia meliora bona sunt fama,
gloria, & honor, quam sit patrimonium; ergo gra-
uior est metus amittendi aliquid istorum, quam
timor perendi patrimonium. Et hoc intelligi-
tur (iuxta Syluestrum) quando timemus infamiā
Iuris: nam cum facti infamiam formidamus, me-
tus non est iustus: arque hoc proculdubio, S. Tho-
mas, Durandus, Paludanus docuere dicentes, in-
famiae metum iustum non esse: vt, si in delicto
deprehensus teneatur inclusus, alligatusue, do-
nec promittat aliquid, ne prodito crimine, &
ad iudicem delato, famam amittat, & Iuris in-
famiam contrahat, iustus est metus.

Septimò quæritur, An metus excommunica-
tionis sit iustus, cadens in constantem virum; So-
tus censet non esse. Sed communis est Iuris Pon-
tificij Doctorum opinio, esse iustum. Sic Io. An-
dreas, Panormi. Felinus, & Covarruias, qui asse-
runt hanc sententiam esse communem. Et certè
hæc est vera opinio: quia excommunicatio est
malum animi; ergo est grauius malum, quam pa-
trimonij temporalis iactura, & quam infamia,
vel dedecus: Sed metus, quo timemus amittere
patrimonium est iustus, ergo & metus excommu-
nicationis. Sed est animaduertendum, tunc me-
tus excommunicationis esse iustum, quando ti-
metur excommunicatio iniusta, non iusta, & quan-
do excommunicatio iniusta commode aliqui e-
uitari non potest. vt si Episcopus opibus, gratia &
potentia valens, & qui facile indignari, & sequire
in alios solitus est, comminetur Titio, se in eum
sententiam excommunicationis laturum, nisi ei
promittat, vel vendat, vel commodato det rem
certam, aut nisi beneficium deponat; munere, quo
fungitur, se abdicet, alioiue suo iure cedat.

Octauò quæritur, Quid accipi debeat nomine
capitalium minarum, cum dicitur in l. Si dona-
tionis, C. De ijs qua vi, metusue causa sunt,
capitales minas efficere metum iustum. Aliqui
respondent, debere accipi pro periculo ne caput
amittamus, ex quo vita hominis pendet. Sed quia
in lege citata capitales minæ post mortis pericu-
lum ponuntur, ideo verius est, quod eo loco tra-
dit Accursius, intelligi periculum, quo quis me-
tuit libertatis iacturam, aut timet incurrere in
pœnam legis, qua ciuitas amittatur. Nam in Iure
Ciuili capitales pœnæ dicuntur mors corpora-
lis, & mors ciuilis, qua perdit aliquis libertatem,
vel ciuitatem.

Nonò quæritur, An semper sit iustus metus, qui
per mala supradicta incutitur. Respondeo, mini-
mè; sed tunc tantum esse, quando prædictorum
malorum periculum vitari nequit, aut certè non

nisi cum difficultate: talem enim metum leges,
& Iura iustum appellant, cui obstiti, aut qui repelli
non potest. quare si facile, & commode prædicta
mala caueri, & declinari queant, metum iustum
non afferunt. Item si aliquid prædictorum malo-
rum imminet, vel propriæ personæ, vel filiorū,
aut vxoris, iustum metum efficit, l. Isti quidem, ff. de
eo, quod metus causa gestum est. solent enim parentes,
& mariti pro effectu in liberos, vel vxores magis
terrerī. Item metus iustus est, cum quis aliquid
ex prædictis malis, vel suis, vel sibi impediens, vel
saltem in minis timet, quando verosimiliter cre-
dit post minas consecuturum.

Decimò quæritur, An Metus in Iure aliter di-
uidatur. Respondeo, vtriusque Iuris interpretes
Metum diuidere in species quinque. Primus me-
tus est minarum: secundum appellant facti, qui
metus oritur ex periculo præsentis mali, aut certè
probabiliter proxime futuri. Tertius dicitur po-
tentiae, qui incutitur subditis à Principe, Magi-
stratu, aut aliqua alia superiore potestate huma-
na. Quartus appellatur reuerentiæ, quo libertus
patronum, filius patrem, vxor maritum, Clericus
Episcopum, Regularis Præfectum reueritus timet.
Quintus metus est perfidiae, cum aliquis ad quip-
piam agendum permouetur, quia metuit alicuius
perfidiam sibi, vel suis grauius nocituram. Ve-
luti si quis morbo laborans rogatus à Medico, vt
donet, vel vendat ei fundum, inter medendum id
faciat ex timore, quem habet, ne medicus sibi me-
dicamenta aduersa suppediet. l. Medicus, ff. De va-
rijs, & extraordinarijs cognitionibus. Sed est animadu-
uertendum, metum potentiae, qui oritur ex solo
imperio, vel precibus superioris potestatis, &
metum reuerentiæ non iniicere metum iustum,
nisi interueniant minæ, vel verbera, vt docet Barto-
lum & Glossa, Innocentius, & Panormitanus. Item, in mi-
nis ad hoc vt iustum metum inferant, requiritur,
vt is, qui minatur, solitus sit sequire in eos, quibus
est comminatus.

Vndecimò queritur, An metus sit iustus, quo a-
liquis tenetur ex suo præcedenti delicto, aut ob
causam iustam antecedentem. Respondeo, leges,
& Iura, huiusmodi metum pro iusto non habere.
Veluti si Titius metu, in quem incidit ob deli-
ctum suum, vel ob aliam iustam causam, donet,
vel promittat, vel se obliget alteri, valet obliga-
tio: quia metus non est iustus. In l. Si mulier, ff.
De eo, quod metus causa gestum est, sic habetur:
Si mulier contra Patronum suum ingrata, sciens
se ingrata cum de suo statu periclitabatur, ali-
quid patrono dederit, vel promiserit, ne in ser-
uitutem redigatur, vt ingrata, valet promissio,
vel donatio; nec datur in iudicio repetitio eius,
quod est donatum, quoniam ipsa sibi hunc me-
tum infert. Item si medicus dicat ægroto pericli-
tanti: Non tibi medebor, nisi promiseris, te du-
cturum vxorem filiam meam: si promittat ægro-
tus, absque metu tamen perfidiae, metu solo, ne
definitus pereat vi morbi, promissio valet.
Præterea si foemina aliqua dicat Titio con-
demnato ad mortem, vel captiuo apud hostes:
Ego te pecunia liberabo, si promiseris, te du-
cturum me in vxorem, vim habet promissio, si
fiat. Item si Iudex dicat iuueni, qui virginem vio-
lauit, ob quod flagitium ille condemnari debeat:

Non

Bar. Gloss.
Innoc. Pa-
normi. sup-
citati.

Sotus, Al-
mai. 4. di.
29. Sylu.
Angel. in
verb. Ma-
ria. Cona.
de mari-
mon. pa. 2.
cap. 3. §. 4.
nu. 17.

Non te condemnabo, si eam duxeris vxorem, facta promissio valet. Hæc omnia colliguntur ex l. Continet, §. sed vim, ff. De eo, quod metu causa gestum est: idemque docent Sotus, Almainus, Syluester, Angelus, & alij cõmuniter. Immo tradit Couarruias ex aliorum sententiã, quos refert ipse, constituta lege, more, aut Principis, vel Reipublicæ auctoritate confirmata, qua damnati ad mortem ob certa delicta absque pœna liberi dimittuntur, si aliquam meretricem in vxorem accipiant, contractum matrimonium valere: quia huiusmodi metus à nemine ad matrimonium contrahendum infertur, nec in prædictis in iudicio actio datur, qua repetatur, quod donatum est, aut qua promissio, obligatio, vel contractus rescindatur. Sunt tamen alij casus, in quibus in iudicio datur actio, quod metu causa, nempe vt contractus dissoluatur, licet metus ex præcedenti delicto nascatur; vel ut si adulter deprehensus in adulterio donet aliquid, vel p̄mittat, vel sese iurifurandi religione obstringat, & obliget alteri, ne occidatur ab eo, qui ipsum deprehendit. Item si fur in furto deprehensus promittat certam pecuniæ quantitatem, ne conijciatur in vincula. Pari modo si quis deprehensus in flagitio aliquo donet, vel promittat aliquid, ne prodatur, vel ne accusetur. In his omnibus promissiones, obligationes, vel contractus metu facti, in foro interiori valent; in iudiciali verò actio datur, vt possint rescindi. leg. Nec timorem, & l. Ipsi quidem, ff. De eo, quod metu causa gestum est. Si queras causam, cur in his casibus leges concedant actionem, qua dissoluantur, quæ metu gesta sunt, & in primis casibus supradictis non concedant; cum tamen in omnibus metus ex delicto præcedenti, vel causa voluntariè data proueniat; Respondeo, diuersam esse rationem in his, atque in prioribus. Nam fur, adulter, & quicumque alius in flagitio deprehensus, ex iure prodi, vel accusari quidem potest; sed quia is, qui accipit pecuniam, vel rem aliam, ne prodatur, vel accusetur, vel occidatur, vel conijciatur in carcerem, vel vincula, male accipit, & contra commune bonum; ideo leges concedunt repetitionem pecuniæ acceptæ. Item licet fur, vel adulter deliquerit, iusto tamen metu mortem, vel vincula pertimescit. at verò in prioribus casibus, vt puta in patrono, qui à liberta ingrata accipit pecuniam, ne eam in seruitutem redigat, promissiones, obligationes, & contractus non solum valent, sed nec rescinduntur in iudicio: quia pecuniam accipere in huiusmodi casibus, nec est aliqua lege prohibitum, nec bonos mores corrumpit, neque peruertit.

Duodecimò quæritur, An mala metu cadente in constantem virum facta, excusentur in totum, vel ex parte, quod perinde est, ac si quærat, An culpa careat malum, quod fit ob malum aliud grauius, & deterius euitandum. De hac re S. Thomas secunda secunde, q. 12, art. 4. & Caietanus ibidem, & Prima secunde, q. 76, art. 4. Sotus lib. 1. de Iustitia q. 6, art. 4. & in 4. dist. 22, q. 1, art. 4. Couarruias de matrimonio, & sponsalibus, part. 2, cap. 3, §. 4. & 5. Almainus Traç. 1. Moralium cap. 3.

Aristot. 3.
ethic. ca. 1.
Eustrat. i-
bidem.

Aristoteles aperte ait, nullo metu constantem virum posse aliquid turpe committere; esse tamè aliqua turpia, quæ vir constans metu mortis pos-

sit efficere. Quare Eustratius in commentarijs in Aristotelem docet, ob metum mortis incussum à tyranno, posse aliquem non solum mentiri (nam mendacium, inquit, hic auctor, cuius nomine illa commentaria feruntur, utilitatis gratia dici iure potest) sed etiam rem habere cum fœmina sibi non nupta, aut cum vxore aliena, vt commode tyrannum interimat, & vt vitam suam, vel parentum, vel filiorum tueatur, & seruet, & probat, quoniam hoc non est absolute malum admittere, sed malum deterius, & grauius deuitare. & Glossa in leg. penultima, ff. si familia furum fecisse dicatur, asserit, seruum facientem aliquod delictum metu, ne interiret, nisi domino imperati obediens fecisset, non peccare. quæ in Glossam approbasse videtur Iason de Actionibus, §. si minus, nu. 17, vbi ait, Si tyrannus in carcerem detruserit duos innocentes, & vni imperet, vt trucidet alterum, sin minus, ipsum necandum, occidens alterum non peccat, & Cinus in l. 1. c. Vnde vi, q. penultima quærit, Quidam habens vxorem suspectã de adulterio, seruo seu familiari suo imperauit, vt eã occideret, alioqui ipsi mortẽ comminatus: seruus metu mortis interemit, an seruus eam occidendo peccauerit. Concludit nõ peccasse, quia seruus interfecit ne ipse necaretur; vi igitur vim repulit: sicut etiam interimere eum, qui in nos vi, & impetu, armis, & per iniuriam inuadit. Eodem exemplo vitur Salicetus, idem affirmans in leg. 1. c. Vnde vi, id ipsum etiam tradit Bartolus in leg. Si seruus, ff. De noxalibus actionibus. Nam in ea lege §. Is qui, aperte dicitur, seruum nihil deliquisse, qui domino iubenti obtemperauit: quam etiã sententiam videtur secutus Io. Anania in cap. interfecti, nu. 18. De Homicidio, vbi ait: Si tyrannus dicat, occidam te, nisi interfeceris Titium, excusatur occidens Titium. Sed certè, vt tradit Panormitanus, huiusmodi ciuilius iuris Doctõrum sententia aperte pugnat cum sacris canonibus, cum Aristotele, cum Augustino, & cum recta ratione. Nam in cap. Sacris, De ijs quæ vi, metusue causa sunt, dicitur nullo metu esse peccatum mortale committendum: at homicidium ex obiecto, & natura sua est peccatum lethale, & Aristoteles planè docet, turpia, vt furtum, & adulterium, nullo metu esse admittenda; & Augustinus in lib. de mendacio, & lib. contra mendacium, latè probat non esse peccandum, vt aliud malum deuitemus. Hoc etiam efficacissimè ratio naturalis ostendit: quia omne lethale peccatum est mors animæ, sed longè peius malum est mors animæ, quam mors corporis; ergo contra rationem est eligere mortem animæ, vt corporis mortem cauere, & deuitare possimus.

Hac igitur in re communis est omnium Theologorum, & Pontificij iuris interpretum opinio, mala, quæ ex sua natura peccata sunt, & idcirco prohibita, nullo metu excusari: quia, quod est per se genere suo malum, semper est peccatum. Quare Eustratius maximè fallitur, sicut etiam ciuilius iuris interpretes, quos in medium paulò ante produxi. Nec pro eis quicquam Aristoteles facit, aut lex supra allegata. Aristoteles enim turpe nõ accipit (vt putauit Eustratius) id, quod est per se, & secudum animum turpe, hoc est, honestati, & rectæ rationi contrarium; sed quod est opi-

Panorm.
in cap. Sa-
cris, de ijs,
quæ vi, me-
tusue cau-
sa sunt.

2. Ethic.
cap. 1.

nione hominum, aut secundum corpus turpe, qualia sunt fordida, vilia, & abiecta. Aristotelis ergo sensus est, virum bonum aliquando facere, aut pati turpe, id est, fordidum opus, aut vile propter metum, hoc est, ut tyrannum occidat ob se, vel suos liberos conseruandos. Quod si obijcias Aristotelem eo loco differentiam constituere, cum ait: Aliquando vir bonus turpe aliquid facit, aut sustinet propter metum. Aliqua tamē, inquit, sunt turpissima, quæ nunquam facit, vel patitur, quale est occidere parentes, patriam prodere, si dem perfringere, religionem violare. Ergo significat Aristoteles inter turpia, & inhonesta, aliqua esse leuia, quæ metu excusantur, alia esse grauiora, quæ nullo metu à peccato liberantur. Respondeo, ut dixi, nomine turpis Aristotelem intelligere quicquid virum bonum dedecet; aut quia est vile, & abiectum; aut quia opinione, vel natura sua cum præscripto rectæ rationis, & honestate pugnat. Item lex ante citata rectè accipitur, si intelligamus, seruum nihil deliquisse, qui domino iubenti obtemperauit, nimirum in his, quæ solum sunt iure scripto prohibita: ita ut in his non sit seruus iure, & legibus puniendus.

Per spicitur ex dictis primo, falsam quoque esse sententiam eorum, qui docent posse quem licite mentiri metu mortis: quoniam tamen officiosum sit mendacium, quod metu mortis dicitur, mendacium tamen est: at mendacium per se semper rectæ rationi aduersatur. Colligitur deinde ex communi Canonici Iuris interpretum, & Theologorum doctrina, quam tradidit Augustinus lib. contra mendacium, cap. 8. nullo metu peccatum veniale esse committendum, quicquid aliqui scripserint, quia id rectæ rationi repugnat, ut peccatum sit, & tamē licite fiat: nam eo ipso, quod peccatum est, quantumcunque leue veniale sit, est diuina lege prohibitum. Quod si obijcias, multa, quæ alioqui mala essent, aliquo casu bene fieri, veluti, ensem depositum domino repetenti negare, malum est; sic etiam alienum non restituere, peccatum est; & tamen si furiosus, vel amens petat, vel si mihi, aut alteri inde interitus imminet, iure denego depositum, aut non reddo alienum: ergo metu mortis possunt mala excusari. Respondeo, Malum in præsentia accipi id, quod per se, & suæ naturæ conditione ex omnibus suis adiunctis malum est, ensem depositum domino repetenti denegare, non est ita per se malum, ut si aliqua circumstantia desit, sit malum: nam sicut bonum id est, quod ratio præscribit, ut fiat quando oportet, & sicut oportet, ita malum est, quod ratio vetat fieri, prout cum suis circumstantiis coniungitur. At ratio non vetat arma deposita furioso domino denegare, cum est mex, vel alienæ mortis periculum. Ceterum ei, quod per se malum est, sola circumstantia metus incusati iustam excusationem afferre non potest.

Locis supra citatis.

Tertiodecimo quaeritur, An quæ metu geruntur sint voluntaria; Respondeo, ex Aristotelis doctrina, quem Nemesius, Damascenus, & S. Thomas sequuntur, esse quidem partim voluntaria, & partim inuoluntaria. Id probat Aristoteles exemplo, quo communiter omnes vtuntur, quando quis naufragium passus, ne vna cum alijs intereat, tuas merces iactat in mare, aut peregrinus pecu-

nias suas latroni offert, ne occidatur ab eo; aut tyranno aliquid dat metu mortis, quam ei comminatur: Tunc ait Aristoteles, huiusmodi mercium proiectionem esse partim voluntariam, partim inuoluntariam, sed magis tamen voluntariam: tum quia eligitur: at quod eligitur, est magis voluntarium: tum quia voluntarium, immo omnis actio nominatur à fine: at qui profundit merces, id facit, ut vitam suam conseruet: vitæ quoque conseruatio est magis voluntaria, quam mercium; quia magis vult quisque vitam, quam merces: Ergo proiectio mercium, vt est ad vitam tuendam necessaria, magis est voluntaria. Item qui proiecit merces, vt se saluum faciat, laudatur. at nemo iure laudatur nisi ob factum voluntarium. Nilominus tamen ea mercium proiectio est inuoluntaria ex parte; nec enim merces iactasset in mare, si naufragium passus non esset, neque vitæ discrimen incurrisset. Quidam aiunt, esse pro tempore, pro loco, pro occasione data, aut pro conditione posita, voluntariam proiectionem mercium: inuoluntariam verò absolute, & simpliciter. Id probant, quia absolute si metus mortis abesset, merces non iactarentur in mare, at verò ex metu proieciuntur: ergo ex conditione, & occasione metus proiectio est voluntaria. Alij contra docent proiectionem mercium esse absolute, & simpliciter voluntariam: inuoluntariam verò ex conditione. Sic S. Thomas & alij Theologi. Sed reuera Aristoteles quod metu geritur, solum magis voluntarium, quam inuoluntarium esse planè docuit, & id eius ratio firmè concludit, ut dixi: & ita Nemesius, Damascenus, Eustratius, & alij communiter Aristotelem interpretantur. Quare sequitur, vt quæ metu geruntur, mixta sint; ex parte nimirum voluntaria, ex parte verò inuoluntaria: magis quidem voluntaria, licet non absolute; sed pro loco, pro tempore, pro occasione, & conditione voluntaria sint.

Cap. XI.

Quædam alie quaestiones de metu diluuntur.

Primo quaeritur, An mala, quæ metu mortis committuntur contra legem aliquam humanam, siue civilem, siue Canonice, iustam peccati excusationem habeant. Dux sunt opiniones. Prima afferit, minimè excusari. Sic Adrianus, Caietanus, & forte omnes Pontificij Iuris interpretes, vt Ioan. Andreas, Hostiensis, Panormitanus, Ancharanus, Felinus, & alij. Quod probant in primis ex cap. Sacris, De ijs, quæ vi, metu siue causa fiunt; ubi habetur, non excusari, si quis cum excommunicato sermonem, commercium, &c. habeat quocumque metu, & redditur ratio: quia nullo metu est mortale peccatum committendum. Deinde quia Princeps, vel Respublica potest aliquid iubere, etiam si sit periculum mortis subeundum, vt planè constat ex militariiudicum imperijs: ergo potest aliquid lege constitui, etiam cum periculo mortis coniunctum. Accedit his, quod aliqui gradus consanguinitatis, & affinitatis sunt sola humana lege prohibiti; & tamē, si quis absq; relaxationis Ecclesiastica beneficio

in huius-

Locis supra adductis.

Adrianus in 4. q. 3. De clauibus in 8. exceptio. ne. Caiet. 2. 2. q. 96. art. 4. Canonista in c. sacris. De ijs, quæ vi metu siue causa fiunt.